אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, אִם לֹא אָשִׁיב, יֹאמְרוּ, מֵאִיר שָׁכַב לְבֵית עוֹלָמוֹ, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהָשִׁיב, יְהוּדָה בָּעַם וְהִקְשָׁה עַל רַבִּי מֵאִיר, יוֹסֵי שָׁתַק וְלֹא תֵּירֵץ, מִשְׁמַע שֶׁהוֹדָה לְקוּשְׁיָא, תּוֹרָה, שֶׁאָמַר רַבִּי מֵאִיר שִׁישׁ צוֹרֵךְ לִשְׁנוֹת גַּם ׳עַל הַמֵּת׳, מָה תְּהֵא עָלֶיהָ – מִי יִפְרְשֶׁה. וְלוֹכֵן אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לֹא נִצְרְכָה הַמִּשְׁנָה בְּזֹאת אֶלָּא לְלַמְּדֵנוּ שֶׁגַּם עַל מֵת שֶׁאֵין עָלָיו כַּזַּיִת בָּשָׂר, כְּגוֹן נֶפֶל קָטָן וְכַחוּשׁ, מִגְלַח הַנָּזִיר, וְאֵין זֶה נִלְמָד מִקַּל וְחוֹמֶר מִכַּזַּיִת בָּשָׂר.

מִקְשָׁה הַגְּמָרָא: וְעַדַיִן יֹאמַר רַבִּי יְהוּדָה וְיִקְשֶׁה, שֶׁגַּם דָּבָר זֶה יֵשׁ לְלַמֵּד בְּקַל וְחוֹמֶר, שֶׁאִם עַל אֵבֶר מִמֶּנּוּ מְגַלְּחִים אֲפִילּוּ שְׁאֵין עָלָיו כַּזַּיִת בָּשָׂר, עַל הַמֵּת כּוּלּוֹ, וְכֵן גֶּפֶל קָטָן זֶה, לֹא כָּל שֶׁכֵּן שִׁיִּגְלַח עָלָיו, וְעַדַיִן קָשֶׁה שׁ׳עַל הַמֵּת׳ הִיא מִשְׁנָה שְׁאֵינָהּ צְרִיכָה.

הַגְּמָרָא מְתָרֶצֶת אֶת קוּשְׁיַית רַבִּי יְהוּדָה בְּאוֹפֶן אַחֵר: אֶלָּא מַה שָּׁנְתָה רַבִּי מֵאִיר שֶׁמִּגְלַח עַל הַמֵּת, יֵשׁ לְתָרֵץ כְּדְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן עַל הַמִּשְׁנָה בְּאָהֳלוֹת (פ״ב מ״א) שֶׁשָּׁנִינוּ בָּהּ מַה הֵם הַדְּבָרִים הַמְטַמְּאִים בְּאֹהֶל, וְשָׁנִינוּ שָׁם ׳הַמֵּת׳ וְ׳כַּזַּיִת מִן הַמֵּת׳, וְגַם שָׁם קָשֶׁה שׁ׳הַמֵּת׳ מִיּוֹתֵר, מִכָּל שֶׁכֵּן מִ׳כַּזַּיִת מִן הַמֵּת׳, וְתֵירֵץ רַבִּי יוֹחָנָן, שֶׁלֹּא נִצְרְכָה – לֹא צְרִיךְ לְשָׁנוֹת זֹאת אֶלָּא לְלַמְּדֵנוּ בְּנֶפֶל – עוֹבֵר שֶׁהִפִּילָתוֹ אִמּוֹ שֶׁעֲדַיִן לֹא נִתְקַשְּׁרוּ – לֹא נִתְחַבְּרוּ אֵבָרָיו בְּגִידִין הַקּוֹשְׁרִים אֶת הָאֵבָרִים, שֶׁעוֹד לֹא נוֹצְרוּ הַגִּידִין, וּמֵאַחַר וְאֵין בּוֹ אֵבֶר שָׁלֵם שֶׁל בָּשָׂר גִּידִים וְעֲצָמוֹת, וְכֵן אֵין בּוֹ כַּזַּיִת בָּשָׂר, אֵינוֹ מְטַמֵּא בְּאֹהֶל לֹא מִשּׁוּם ׳אֵבֶר׳ וְלֹא מִשּׁוּם ׳כַּזַּיִת בָּשָׂר׳, וְלָכֵן צְרִיךְ לְשָׁנוֹת שֶׁהוּא מְטַמֵּא מִכְּיוָן שֶׁהוּא מֵת שָׁלֵם, הָכָא נַמִּי – כָּךְ גַּם בְּמִשְׁנָתֵנוּ יֵשׁ לְיַישֵׁב כֵּן מַה שָּׁנְתָה רַבִּי מֵאִיר ׳עַל הַמֵּת׳, לְלַמְּדֵנוּ שֶׁהַנָּזִיר מְגַלֵּחַ גַּם אִם נִטְמָא בְּנֶפֶל שֶׁלֹּא נִתְקַשְּׁרוּ אֵבָרָיו בְּגִידִין, שֶׁהֲרֵי נִטְמָא לְ׳מֵת שָׁלֵם׳.

רָבָא אָמַר, לֹא נִצְרְכָה מִשְׁנָתֵנוּ לִשְׁנוֹת ׳עַל הַמֵּת׳ אֶלָּא לְלַמְּדֵנוּ לְנָזִיר שֶׁמִּגְלַח אִם נִטְמָא בְּעִצְמוֹת רוֹב בְּנְיָנוֹ שֶׁל גּוּבַהּ הָאָדָם וּלְנָזִיר שֶׁנִּטְמָא בְּעִצְמוֹת רוֹב מִנְיָנוֹ – שֶׁעִצְמוֹת שְׁלֵמוֹת שֶׁהֵן רוֹב בִּנְיַן הָעִצְמוֹת, אוֹ שֶׁהֵן רוֹב מִנְיַן עִצְמוֹתָיו שֶׁל הַמֵּת אַף שֶׁאֵין בָּהֶן שִׁיעוּר שֶׁל רוֹבַע הַקַּב עֲצָמוֹת, מִכָּל מָקוֹם הֵן מִטְּמָאוֹת כְּמַת שָׁלֵם, וְהַנָּזִיר מִגְלַח עֲלֵיהֶם:

שׁנִינוּ בַּמִּשְׁנָה: עַל טוּמְאַת כַּזַּיִת מֵת, וְעַל כַּזַּיִת נֶבֶל – לְיִחֵד הַיּוֹצֵאת מִבְּשַׂר הַמֵּת, הַנָּזִיר מְגַלֵּחַ. הַגְּמָרָא מְבָרֶרֶת אֵלּוּ הֵן הַהַפְרָשׁוֹת הַיּוֹצְאוֹת מִבְּשַׂר הַמֵּת וּמִטְּמָאוֹת:

[תָּנוּ רַבָּנָן בְּבְרַייְתָא], וְאֵיזֶהוּ נֶבֶל שֶׁל הַמֵּת הַמְטַמֵּא בְּאֹהֶל וּנְזִיר מְגַלֵּחַ עֲלֶיהָ, בְּשַׂר הַמֵּת שֶׁנִּרְקַב וְחָזַר וְקָרַשׁ, וְכֵן מוֹחַל - הַלֵּיחָה שֶׁיּוֹצְאָה מִן הַמֵּת שֶׁהֶחְתִּיכַהּ – חֵימְמָה עַד שִׁבְעָבְעָה, וְאַף שֶׁלֹּא נִקְרַשׁ מֵעֶצֶם מִן הַמֵּת שֶׁהֶחְתִּיכַהּ – אֵין מְדוֹבֵר בִּבְרַייְתָא, אֵילֵימָא – אִם נֶאֱמַר שֶׁמִּצְאָנוּ אֶת הַמּוֹחַל לִיד גּוּף הַמֵּת, אֶלָּא דְּלֹא יְדַעְנַן דִּדְיֵירֵיהּ הוּא – שֶׁאֵין אָנוּ יוֹדְעִים אִם הוּא מִבְּשַׂר הַמֵּת, אוֹ מֵהַלֵּיחוֹת הַיּוֹצְאוֹת מֵהַמֵּת, כְּמוֹ כֵּיחוֹ וְנִיעוֹ, שֶׁאֵינָן מְטַמְּאוֹת, אִם כֵּן אֲפִילּוּ כִּי קָרֵשׁ מַאי הָוֵי – מָה יֵשׁ בְּכָךְ בִּכְדֵי לְהוֹצִיא מֵהַסָּפֵק. אֶלָּא מְדוֹבֵר דְּיָדְעִינַן דִּדְיֵירֵיהּ הוּא – שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים בְּוַדַּאי שֶׁהוּא מִבְּשַׂרוֹ שֶׁל הַמֵּת, וְאִם כֵּן אַף עַל גַּב דְּלֹא קָרֵשׁ יִטְמָא וְיִגְלַח הַנָּזִיר עַל טוּמְאָתוֹ.

מִתְרֶצֶת הַגְּמָרָא: אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה, בְּסָתָם – כְּשֶׁאֵין יוֹדְעִים אִם הוּא מִבְּשָׂרוֹ אוֹ מֵהַלֵּיחוֹת שֶׁבַּגּוּף, מוּעִילָה הַקְרִישָׁה אוֹ הַרְתִּיחָה לְבָרֵר זֹאת, אִי קָרֵשׁ, מוֹחַל הִיא מֵהַבְּשַׂר הוּא, וְזֹהוּ נֶבֶל שֶׁהַנָּזִיר מִגְלַח עָלָיו, וְאִם לֹא קָרֵשׁ יֵשׁ עֲדַיִן לְהִסְתַּפֵּק דִּלְמָא [–שְׁמָא] כֵּיחוֹ וְנִיעוֹ הוּא [–כֵּיחוֹ הוּא רוֹק הַפֶּה, וְנִיעוֹ הוּא לֵיחַת הַחוֹטֶם] שֶׁאֵינָם מְטַמְּאִים.

הַגְּמָרָא מוֹסִיפָה לָדוּן בְּנֶבֶל מִבְּהֵמָה: בָּעָא מִינֵּיהּ – שְׁאַל אַבַּיֵי מֵרָבָה, הַאִם יֵשׁ דִּין נֶבֶל לִבְהֵמָה, שֶׁכְּזַיִת בָּשָׂר נְבֵילָה שֶׁנִּרְקַב וְנִימּוֹחַ עַד שֶׁנַּעֲשָׂה כְּלֵיחָה, יִטְמָא בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא כִּנְבֵילָה, אוֹ אֵין דִּין נֶבֶל לִבְהֵמָה, שֶׁאֵינוֹ כִּבְשָׂרָהּ וְאֵינוֹ מְטַמֵּא כְּלָל. מִי אֲמְרִינַן – הַאִם נֶאֱמַר [כִּי] גְּמִירִי – מַה שֶּׁנִּתְקַבְּלָה הַהֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי שֶׁנֶּצֶל נֶחְשָׁב כְּמוֹ בָּשָׂר וּמְטַמֵּא, הוּא רַק בְּנֶבֶל דְּאָדָם – שֶׁבָּא מֵאָדָם, אֲבָל נֶצֶל דְּאָדָם מְבַהֵמָה לֹא נֶאֱמְרָה, וּמֵאַחַר שֶׁנִּימּוֹחַ אֵינוֹ כִּבְשָׂר וְאֵינוֹ מְטַמֵּא כִּנְבֵילָה, אוֹ דִלְמָא עָלֶיהָ תּוֹרָה, שֶׁאָמַר רַבִּי מֵאִיר שִׁישׁ צוֹרֵךְ לִשְׁנוֹת גַּם ׳עַל הַמֵּת׳, מָה תְּהֵא עָלֶיהָ – מִי יִפְרְשֶׁה. וְלוֹכֵן אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, לֹא נִצְרְכָה הַמִּשְׁנָה בְּזֹאת אֶלָּא לְלַמְּדֵנוּ שֶׁגַּם עַל מֵת שֶׁאֵין עָלָיו כַּזַּיִת בָּשָׂר, כְּגוֹן נֶפֶל קָטָן וְכַחוּשׁ, מִגְלַח הַנָּזִיר, וְאֵין זֶה נִלְמָד מִקַּל וְחוֹמֶר מִכַּזַּיִת בָּשָׂר, הוּא הַדִּין בִּבְהֵמָה.

הָנִיחָא – כְּלוֹמַר אֵין מָקוֹם לְסָפֵק אִם יֵשׁ נֶצֶל לִבְהֵמָה, לְמַאן דְּאָמַר – לְמִי שֶׁאוֹמֵר [–בַּר פַּדָּא] שֶׁמָּה שֶׁנִּבְלְעָה מִטְּמֵאַת טוּמְאָה חֲמוּרָה, דְּהַיְינוּ לְטַמֵּא אֶת הָאָדָם הַנּוֹגֵעַ בָּהּ וְהַנּוֹשְׂאָהּ, הוּא רַק עַד שֶׁהִיא רְאוּיָה לְאָכְלָה לַגֶּר תּוֹשָׁב, וּמִשֶּׁנִּרְקְבָה יוֹתֵר שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה עוֹד לְאָכְלָה אָדָם אֵינָהּ מְטַמֵּאת טוּמְאַת נְבֵלוֹת בְּמַגָּע וּבְמַשָּׂא, וְטוּמְאָה קַלָּה – וְשֹׁאֵר אוֹכָלִים הַטְּמֵאִים שֶׁשִּׁיעוּר כְּבֵיצָה מֵהֶם מְטַמְּאִים אוֹכָלִים וּמַשְׁקִים בְּמַגָּע, אַף שֶׁנִּרְקְבוּ וְאֵינָם רְאוּיִים לְאָדָם, עֲדַיִן הֵם מְטַמְּאִים עַד שֶׁיִּפָּסְלוּ לַכֶּלֶב שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה בָּהֶם מִתּוֹךְ שֶׁהֵם סְרוּחִים בְּיוֹתֵר, שַׁפִּיר - אִכֵּן אֵין מָקוֹם לְסָפֵק אִם יֵשׁ נֶצֶל לִבְהֵמָה, שֶׁמֵּאַחַר וְהִנֵּצֶל נוֹצַר אַחַר שֶׁהִבְשַׂר נִרְקַב וְכִבֵּר אֵינוֹ רָאוּי לְאָכְלָה אָדָם, וּוַדַּאי שֶׁאֵין הוּא מְטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר – לְרַבִּי יוֹחָנָן שֶׁאָמַר, שֶׁבְּשַׂר נְבֵילָה מְטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה עַד שֶׁלֹּא יִהְא רָאוּי הַבְּשַׂר לַכֶּלֶב, מַאי אִיכָּא לְמֵימַר – יֵשׁ לְהִסְתַּפֵּק מַהוּ הַדִּין בְּזֹאת.

הַגְּמָרָא מְנַסָּה לְפָשׁוֹט אֶת הַסָּפֵק: תָּא שְׁמַע, שָׁנִינוּ בְּבְרַייְתָא לְגַבֵּי שׁוּמָן שֶׁל נְבֵלַת עוֹף טָהוֹר שֶׁאִם הִמְחוּהוּ בָּאוּר – הַפַּךְ אֶת הַשּׁוּמָן לִנְוֹזֵל עַל יְדֵי חִימּוּם בְּאֵשׁ, עֲדַיִן הַשּׁוּמָן טָמֵא וּמְטַמֵּא אֶת הַשּׁוּתָה מִמֶּנּוּ כְּשֶׁהוּא בְּבֵית הַבְּלִיעָה כְּדִין נְבֵלַת עוֹף טָהוֹר, שֶׁבְּהִתְכַּהּ אֵינוֹ נִפְסָל מֵאֲכִילַת אָדָם, אֲבָל אִם הִמְחִהוּ בַּחַמָּה – עַל יְדֵי חוּם הַשֶּׁמֶשׁ, טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁאֵז הוּא מִסְרִיחַ וְאֵינוֹ רָאוּי לְאָכִילַת אָדָם וְנִסְתַּלְּקָה מִמֶּנּוּ טוּמְאָתוֹ. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ [דַּיְיקָא נֶצֶל לִבְהֵמָה] וְדֵינוּ כְּבָשָׂר וּמְטַמֵּא טוּמְאָה חֲמוּרָה עַד שֶׁיִּפָּסֵל מִלֵּאכוֹל לַכֶּלֶב, וְכֵן הוּא גַּם נְבֵלַת עוֹף טָהוֹר, קָשֶׁה, שֶׁאֲפִילּוּ אִם הִתִּיכוּ לְשׁוּמָן בַּחַמָּה, נַמִּי – גַּם כֵּן הָיָה לוֹ לִהְיוֹת טָמֵא, שֶׁהֲרֵי עֲדַיִן הוּא רָאוּי לְאָכִילַת כֶּלֶב. וּמִכָּךְ שֶׁשָּׁנִינוּ שֶׁבַּחַמָּה הַשּׁוּמָן טָהוֹר, לְמַדְנוּ שֶׁאֵין נֶצֶל לִבְהֵמָה. דּוּחֶה הַגְּמָרָא: אֵימַת [קָא] מְמַחֵי לֵיהּ – אֵימָתַי הַשֶּׁמֶשׁ מַתִּיכָה אֶת הַשּׁוּמָן, רַק בָּתַר דְּאַסְרִיחַ בַּחַמָּה – אַחֲרֵי שֶׁהִתְּייבֵשׁ הַרְבֵּה זְמַן בַּשֶּׁמֶשׁ וְהִסְרִיחַ, כֵּיוָן דְּאַסְרַח מִבְּאֵישׁ הוּא עַד מְאֹד וְהָוֶה לֵיהּ – הֲרֵי הוּא כַּעֲפָר שֶׁאֵינוֹ רָאוּי אֲפִילּוּ לְאָכִילַת כֶּלֶב, וְלִפְיכָךְ טָהוֹר הוּא לְגַמְרֵי.

בְּמַסֶּכֶת טְהָרוֹת (פ״ח מ״ט) שָׁנִינוּ, שְׁנִיצוּק [–קִילּוּחַ הַבָּא מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה בְּזִקִּיפָה, כְּמוֹ הַיּוֹרְדִים מֵהַגַּג לְקַרְקַע בְּמִרְזֵב], אֵינוֹ חִיבּוּר לְטוּמְאָה. כְּלוֹמַר, שֶׁאִם שָׁפַךְ מַשְׁקִים טְהוֹרִים לְתוֹךְ כְּלֵי טֻמְאָה, אוֹ אֲפִילּוּ אִם שָׁפַךְ מַשְׁקִים טְהוֹרִים עַל הַשֶּׁרֶץ, אִם קָלַט אֶת הַמַּשְׁקֶה בְּעוֹדוֹ בָּאֲוִיר, הַמַּשְׁקֶה טָהוֹר, וְכֹל שֶׁכֵּן שֶׁהַמַּשְׁקִים שֶׁעֲדַיִן נִמְצָאִים בִּכְלֵי הָעֶלְיוֹן [–שֶׁמֵּרֵעֶה מִמֶּנּוּ עַל הַשֶּׁרֶץ אוֹ עַל הַמַּשְׁקִים הַטְּמֵאִים] טְהוֹרִים הֵם, שֶׁאֵין נִיצוּק חִיבּוּר לְטוּמְאָה.

הַגְּמָרָא מְבִיאָה מִשְׁנָה שֶׁמְּבוֹאָר בָּהּ דְּבָרִים שֶׁבְּהֵם הַנִּיצוּק הוּא חִיבּוּר: תְּנַן [הָתָם] – בְּמַסֶּכֶת מַכְשִׁירִין (פ״ה מ״ט), כָּל מַשְׁקֶה טָהוֹר הַנִּצּוֹק – שֶׁמֵּעֵרָה וְשׁוֹפֵךְ אוֹתוֹ מִלְּמַעְלָה לְמַטָּה לְתוֹךְ מַשְׁקִים טְמֵאִים, טָהוֹר, שֶׁאֵין הַקִּילּוּחַ מִצְטָרֵף וּמְחַבֵּר בֵּין הַמַּשְׁקֶה הַתַּחְתּוֹן לְמַשְׁקֶה הָעֶלְיוֹן לְטַמֵּא אֶת מַה שֶּׁנִּשְׁאַר בְּתוֹךְ הַכְּלִי הָעֶלְיוֹן, וְכֵן הַקִּילּוּחַ עַצְמוֹ טָהוֹר, חוּץ מִדָּבָשׁ חַוִּיפִים – דְּבַשׁ שֶׁמְּזִייפִים אוֹתוֹ, שֶׁהוּא עֲבֵה יוֹתֵר מִדַּי, וּמוֹסִיפִים בּוֹ מַיִם לְרַכְּכוֹ, וְהַצַּפְחִית – דְּבַשׁ שֶׁרּוֹדִים אוֹתוֹ מֵהַכְּווֹרֶת מֵעוּרָב עִם הַשְּׁעוָה. וְאִם שׁוֹפֵךְ מִינֵי דְּבַשׁ אֵלּוּ אֵל כְּלֵי שִׁישׁ בּוֹ מַשְׁקִים טְמֵאִים, הַנִּיצוּק טָמֵא, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁהוּא עֵב הוּא נֶחְשָׁב אוֹכֶל, וְכֹאִילּוּ הָעֶלְיוֹן וְהַתַּחְתּוֹן מְעוּרְבִין יַחַד זֶה בָּזֶה, וְנִטְמָא גַּם מַה שֶּׁבִּכְלֵי הָעֶלְיוֹן שֶׁמִּמֶּנּוּ הוּא שׁוֹפֵךְ. אֲבָל דְּבַשׁ רָגִיל שֶׁאֵינוֹ עָב, אֶלָּא צָלוּל, הַנִּיצוּק שָׁבוּ טָהוֹר כְּבַכֹּל הַמַּשְׁקִים.

בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, אַף הַמִּקְפָּה – תבשיל שאינו לא רך ולא קשה שֶׁל גְּרִיסִין שנבתשו בריחיים ועשה מהם תבשיל, וְכן מקפה שֶׁל פּוֹל – תבשיל העשוי מפולין שלמים, אם שפך מהם לתוך דברים טמאים, הניצוק מחבר את האוכל שבכלי העליון ובכלי התחתון, ואף מה שבעליון נטמא, מִפְּנֵי שֶׁהִיא [–המקפה שבקילוח] סוֹלֶדֶת – חוזרת לַאֲחוֹרֶיהָ, כלומר, שמתוך שהתבשיל עב ונמשך ממנו ריר [–בעין חוטים מהמאכל], כשפוסק מלשפוך את המקפה אין הקילוח יורד לכלי התחתון כשאר דבר נוזלי, אלא חוזר לאחוריו, לפיכך נחשב האוכל שלמעלה ושלמטה כמחובר, והרי זה כאילו נוגעת המקפה שבכלי העליון במשקים הטמאים שבכלי התחתון. הגמרא מביאה ספק בפירוש המשנה: בָּעֵי רָמֵי בַּר חָמָא, האם יֵשׁ נְצוֹק לְאוֹכָלִין – כגון שהמחה שומן ושפכו לתוך אוכל טמא, האם הניצוק מחברם וגם מה שבכלי העליון נטמא, אוֹ שאֵין נְצוֹק לְאוֹכָלִין – שאינו חיבור, והאוכלים שבכלי העליון אינם נטמאים מהאוכלים הטמאים שבכלי התחתון. וצדדי הספק הם, מִי אֲמְרִינַן שלכך סוברים חכמים שבדבש הזיפים והצפיחית הניצוק טמא, מָשׁוּם דְּאִית בֵּהּ רִירֵי – מפני שיש להן ריר והרי הן נמשכים כדבק, וכשפוסק מלשפכם הם חוזרים לאחוריהם, ולכך הם דומים לאוכל ומחשיבים את הניצוק לחיבור, וְהָנֵי – האוכלים, כגון שומן שנמחה, לֵית בְּהוּ רִירֵי החוזרים לאחוריהם, ולכך לא יהא בהם דין ניצוק שהוא חיבור. אוֹ דִלְמָא – או שמא טעמם של חכמים שדבש הזיפים והצפיחית יש בהם דין ניצוק, מָשׁוּם דְּסָמִיכִין הוּא – שדבש הזיפים סמיך ועבה הוא, וכן הצפיחית עבה, ולכך הניצוק מחברם להיות כאחד, וְכמו כן הָכָא – האוכלין, הָא – הרי גם הם סְמִיכִין, ואף בהם הניצוק יהיה טמא.

הגמרא מנסה לפשוט את הספק: אָמַר רָבָא, תָּא שְׁמַע, שנינו בתוספתא (אהלות פ״ד ה״ג) חֵלֶב הַמֵּת שֶׁהוּא כזית שָׁלֵם, וְהִתִּיכוֹ – שהמחה אותו באש, עדיין הוא טָמֵא, שיש בו כזית שלם ביחד. ואם הָיָה הַחֵלֶב מְפוֹרָד לפירורים שאין בהם כזית אלא בצירוף כולם, וְהִתִּיכוֹ ונהיה לחתיכה אחת שיש בה כזית, החלב טָהוֹר, משום שקודם שהתיכו היה הנוגע במקצתו טהור, שהרי לא נגע בכזית מן המת, לפיכך אף עתה הנוגע בו טהור, שחיבור שנעשה על ידי אדם אינו נחשב כחיבור. וְאִי סָלְקָא דַּעְתָּךְ שאֵין הַנְּצוֹק חיבור לְאוֹכָלִין, אם כן אף כשהיה כזית חֵלֶב שָׁלֵם וְהִתִּיכוֹ, נַמִּי לִיטַּהַר, מכיון שבשעה שנותנים אותו על האש, בהכרח שתיפרד טיפה אחת מכל שאר הכזית מחמת ההתכה, ושוב אין בו כזית ביחד, ואם ניצוק אינו חיבור הרי טיפה זו אינה מחוברת לשאר החלב, ואף שבסיום ההתכה תחזור ותצטרף עם כל שאר החלב לשיעור כזית, זהו חיבור בידי אדם שאינו חיבור. אלא יש להוכיח מכאן שניצוק נחשב כחיבור, ואף בשעת ההתכה עדיין אותה הטיפה מחוברת לשאר החלב, ולכך אף כשהתיכו הרי הוא טמא. דוחה הגמרא: אָמַר רַב זֵירָא, אֲנָא וּמַר בְּרֵיהּ דְּרַבִּינָא תַּרְגִּימְנָא – ביארנו, דהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן בְּגוֹן דְּכַהֲדֵי דְּמַרְתַּח לֵיהּ – שכשהרתיחה את החלב על גבי האש, מכח האש סָלִיק עַמּוּדָא (דְּנוּרָא) – עלה הכזית חלב לְפוּמֵּיהּ דְּמָנָא – לפי הכלי בבת אחת, וְקָרֵשׁ כל הכזית כאחד, ונמצא דְּאִיתֵּיהּ כּוּלָּא נַמֵּי הֲדֵדֵי – שכל חלקי החלב נמצאים זה אצל זה בשלמות. כלומר, שמאחר וקרש בבת אחת עדיין יש כאן כזית חלב מחובר מתחילת ברייתו, והדבר ברור שלא נפרדה ממנו טיפה וחזרה ונתחברה בו לאחר מכן, שאם היתה נפרדת טיפה היתה נופלת לשולי הכלי, ולא היתה חוזרת ומתחברת למה שבפי הכלי. ואם כן, אף אם אין דין ניצוק באוכלים, יש כאן כזית חלב שלם מתחילת ברייתו, ולכן הוא מטמא.

הגמרא מנסה להביא ראיה אחרת: אָמַר לֵיהּ רָבִינָא לְרַב אַשִׁי, תָּא שְׁמַע ממה ששנינו במשנה שהובאה לעיל, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים אַף הַמִּקְפָּה שֶׁל גְּרִיסִין וְשֶׁל פּוֹל, שבתבשיל זה שאינו לא עבה ולא רך הניצוק טמא, מִפְּנֵי שֶׁהֵן – המקפה שבקילוח סוֹלְדִין לַאֲחוֹרֵיהֶן – כשפוסק מלשפוך את המקפה הרירים הנמשכים ממנה חוזרים לאחוריהם, ולכך נחשבים האוכלים שבשני הכלים כמחוברים. ומסתבר שזהו הטעם גם לפי תנא קמא, שדבש הזיפים וצפיחית הדבש הניצוק מחברם, משום שיש בהם ריר והם חוזרים לאחוריהם. ואם כן יש לפשוט הספק, ששאר אוכלים שאינן חוזרים לאחוריהם אין הניצוק מחברם.

דוחה הגמרא: מִידֵי אִירְיָא – וכי יש להוכיח משם לדעת תנא קמא, הָתָם בדבש הזיפים והצפיחית, הטעם שלפי תנא קמא הניצוק מחברם, מָשׁוּם דְּסָמִיכִין – מפני שהם עבים, ולא משום שהם חוזרים לאחוריהם, ושאר אוכלים שהם עבים דומים הם לדבש הזיפים, וגם בהם יהיה הניצוק טמא, אבל הָכָא במקפה שלדברי בית שמאי הניצוק הוא חיבור, הטעם הוא מָשׁוּם שיש בהם רִירֵי – ונמשכים הם לאחוריהם, אך לדעת תנא קמא אין מעלה ברירי שעל ידי כך יחשב הניצוק לחיבור:

שנינו במשנה: וְעַל מְלֹא תַּרְוִיד רָקָב: מבררת הגמרא: וְכַמָּה שִׁיעוּרוֹ של מלא התרווד [–כף], חִזְקִיָּה אָמַר, כְּמִלֹּא פִּיסַת כף הַיָּד, ממקום חיבור האצבעות לכף היד עד מקום חיבור הכף לזרוע. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, כְּמִלֹּא חָפְנָיו, דהיינו כמידת כל כף היד, כולל אצבעותיה. הגמרא מקשה על דברי חזקיה: תְּנַן – שנינו בברייתא (תוספתא אהלות פ״ב ה״ב), מְלֹא תַּרְוִיד רָקָב מן המת שֶׁאָמְרוּ לענין טומאת אהל (אהלות פ״ב מ״א), יֶשְׁנָן – שיעורו הוא, מֵעִיקַּר הָאֶצְבָּעוֹת – דהיינו ממקום חיבור האצבעות לכף היד, וּלְמַעְלָה עד ראשיהן, אלו הן דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, ששיעורו הוא כְּמִלֹּא חָפְנָיו. בְּשִׁלְמָא לְרַבִּי יוֹחָנָן אין להקשות, שהרי הוּא דְּאָמַר כְּרַבָּנָן, שהשיעור הוא מלא חפניו, אֶלָּא לְחִזְקִיָּה קשה, כְּמַאן – כמי מהתנאים אמר את דבריו, לֹא כְּרַבִּי מֵאִיר, שאמר שמלא תרווד הוא כמידת האצבעות בלבד, וְלֹא כְּרַבָּנָן, שאמרו שהשיעור הוא כמידת כל כף היד.

מיישבת הגמרא: אָמְרֵי – אמרו בני הישיבה לתרץ, מְלֹא פִּיסַת הַיָּד בלא האצבעות וּמְלֹא קְשָׁרֵי אֶצְבְּעוֹתָיו וּלְמַעְלָה, חַד שִׁיעוּרָא הוּא – שיעור אחד הם, שמידת האצבעות מחזיקה כמידת פיסת ידו בלא האצבעות.

תירוץ נוסף: אָמַר לֵיהּ רַב שִׁימִי בַּר אַדָּא לְרַב פָּפָּא, מַאי דְּהַאי – מהיכן ידע המקשה ש'מִקְשָׁרֵי אֶצְבְּעוֹתָיו וּלְמַעְלָה' שאמר רבי מאיר, הוא משרשי האצבעות לְצַד הרֹאשׁ שלהן, וכפי שמונפות אצבעותיו כלפי מעלה בשעה שמשתמש בהם, ולפיכך שיעור זה הוא כמידת האצבעות עצמן, ויהיה קשה לחזקיה, דִּלְמָא – שמא נאמר לְמַטָּה מִדְּיָדֵיהּ – לצד מטה של היד, ממקום חיבור האצבעות עד מקום חיבור כף היד לזרוע, דְּהַוָה לֵיהּ – ששיעור זה עצמו הוא כְּמִלֹּא פִּיסַת הַיָּד שאמר חזקיה. תֵּיקוּ:

אגרות קודש

[ה' מרחשון, ה'תשל"ב]

לשאלתו בסדר הפרקים באגה"ת שהקדים פ"ג המדבר בפרטים לפ"ד שתוכנו כללות ענין התשובה –

הטעם כי בפ"ד מתחיל **הרחבת** הביאור לאחרי סיום הענין בקצרה וכו'.

בנוגע לסדר לימודו וכו' – יתדבר עם המשפיע שי' וכו'.